

ПРОТОКОЛ

Дня 28 травня 1943 року на годину 10-ту, згідно запрошення, Його Високопреосвященство, Високопреосвященніший Полікарп, Митрополит - Адміністратор Святої Православної Автокефальної Церкви, прибув в асисті Протоєрея Миколи Малишинського до Генерал-Комісаріату Волині-Поділля й був прийнятий Генерал-Комісарем п.шене в присутності начальника Політичного Відділу, п.Краузе, начальника Шкільного і Церковного відділу, п.Шмідта і перекладача п. Цупігера.

Після взаємних привітань, пан Генерал Комісар, звертаючись до Його Високопреосвященства, Високопреосвященнішого митрополита Полікарпа, освідчив так: "Я запросив вас поговорити про сучасне положення. Зараз можна уже говорити отверто про повстання, що тут відбувається. Воно буде не накористь місцевому населенню. Зразу, коли цивільна влада прийняла управління, був спокій. Потім почали траплятися, правда з початку досить рідко, випадки обстрілу німецьких авт. У відповідь на обстріли були застосовані репресії до окремих осіб, а навіть і до цілих сіл, коли було встановлено той чи інший зв'язок населення з бандитами. Зразу банди були виключно совітські. Пізніше картина змінилася і почали чим далі частіше появлятися банди виразно національного характеру. Особливо сильною організацією є банда з Тараса Боровця, який виступив під іменем Отамана Тараса Бульби й захоується настільки зухвало, що масово роздає свої, до речі мовити, досить добре виконані фотографії. Аджанта його недавно арештовано. Тепер з націоналістичними партизанами діло дійшло до того, що вони копають окопи, прорубують просіки, будують різні укріплення та взагалі господарюють, як їм подобається, в чому я пересвідчився, пролітаючи літаком над теренами Волині, від Любомля до Крем'янця.

Серед цих національних бандів є багато людей, що були на службі в німецьких установах, але тому, що за розтрата чи за інші якісь провини мали попастись під суд, втекли й прийняли на себе команду над бандитами. Брат Тучака є командиром 5-го українського полку, а сам Тучак знаходиться при штабі цього полку. Серед духовенства Автокефальної Церкви також траплялися випадки агітації за бандитами.

Національні бандити діяльність свою виявляють також і тим, що нападають і мордують безборонних поляків. По наших підрахунках до цього часу вбито около 15000 поляків. Колонія Іванова Долина не існує.

Українське населення було зразу пасивне, а тепер ця пасивність ще збільшилася. Поміч населення німцям мінімальна. Німецька жінка працює 10 годин денно, ще й терпить від англійських нальотів. Українці ж під є впливом ворожої пропаганди не хочуть їхати на роботи та й у себе дома працюють дуже ліниво.

Те, що зроблено досі націоналістами доводить, що вони зле розуміють свої обов'язки, бо їхня діяльність це не є спосіб творення нової України.

Ми знаємо, що населення попало під вплив большевицької пропаганди. Ми знаємо також, що старому большевикові не трудно замаскуватися під націоналіста. Але треба дивуватися, що попадаючи до наших рук, ми знаходимо заклик висилати в германію тільки багатіїв, то ясно, що ця летючка від совітів. Коли говориться, що ми не хочемо, щоб з нами поводитися, як з жидами, коли закликається не засівати поля, то для нас вповні зрозуміло, що така агітація тільки від совітів може походити. В інших летючках пропонується пасивно відноситися до совітських банд, наказується не здавати нам хліба, мяса і т.д. Це вже пропаганда місцева. З зізнань зловлених шуцманів виникає, що вони підпали вже не під совітську, але місцеву національну пропаганду.

Що торкається здачі поставок, то цей обов'язок лежить не тільки на українському населенню, але в рівній мірі і на німецькому і на всьому населенню Європи. Вивіз робітників до Німеччини відбувається також у всій Європі. Якби тут були фабрики, то тоді не треба бало б везти стільки робітників до Німеччини. В лісах є безліч заготовлених дров і лісного матеріалу, але селяни відмовляються вивозити, бо там, мовляв, бандити. Я був недавно на півдні, де нема банд, але населення і там відмовляється від вивозу дров зі страху перед бандитами, чи під цю прикличкою. Політика тих, що тепер мають себе за вождів українського народу - дитяча політика. Совітське радіо використовує те, що тут робиться, що ми не можемо завести ладу.

Озброєння банд не першорядне. В операціях проти них уживалася тільки легка зброя. Ні артилерії ні літаків ще досі не вживалося. В останніх днях ми

46

В останніх днях ми змушені були, правда, кидати бомби на деякі села. Як не заспокоїться, то бомбардуванню підпадуть і інші села. Страти в кількості душ що нам їх спричинили бандити, це ще на загаль не такі великі. Але, мимо цього без кінця терпіти бандиїським виступам ми не будемо. В нас є можливість знищити всі села, де є бандити. Ми привеземо трактори і без цього нас елення обробимо ці землі: в пропозиція мирному населенню залишити терени операції банд і виселяватися. Оскільки не хотять цього робити, то самі винні.

Ми хочемо, щоб зробити ще останню пробу і дати тим, що приймають участь у збройному повстанні, прийти до нас. Ми їх відправимо до Німеччини на роботу і нічого їм не зробимо. Винятком будуть тільки керманичі банд. Банди рекрутуються головним чином з молоді. Тому ми хочемо вивести молодь до Німеччини.

Я нічого не маю проти, щоб Ви, Ваше Високопреосвященство, через своє духовенство прийняли участь в організації відправки до Німеччини. Я встанне запросив Вас, щоб запропонувати зробити все, що можна, щоб спинити повстання, бо інакше населення не уникне біди".

На це Його Високопреосвященство, Високопреосвященніший Митрополит -Адміністратор відповів:

Дякую за уділення мені офіційних відомостей. Чуткам, що досі до мене доходили, я не вірив, бо з не заслуговуючих довіря джерел вони виходили і були за фантастичні. Але я не сподівався, щоб це було так, як Вава Експеленція оповідали це зараз мені. Причини руху мені не зрозумілі.

Я знаю, що в основі його лежить большевицька пропаганда, але чому такі успіх мали, я не розумію. При тому відношенні, яке мають українці до большевиків, ^{не}можливим є, щоб вони їм вірили. Причини очевидно глибші. Темний народ обвинувачувати трудно, а молодь, як молодь, завжди дасться захоплюватися всякими гаслами.

Я не політик, з мене такий політик, як астроном, або техник. Але на мою думку, причина в тому, що молодь, яка прийшла з німецьким військом, обіцяла вільну Україну. Зразу вона займала високі і відповідальні становища, місцева молодь підхопила ці надії, але коли побачила, що життя творить що інше, розчарувалася - сказала: "це діється це саме, що в Росії було. перше заспокоєння, а потім реформи". Стже молодь перестала вірити. Так собі уявляю. Коли ж почали вертатися робочі, що їх відпущено додому, то почали казати, що в Німеччині важкі умови праці, а це підхопила большевицька пропаганда і збільшила те, що оповідали. І ніякі запевнення з мого боку і від всіх благочесних не дають добрих результатів. Дуже шкода, що моє прохання про висилку духовенства до Німеччини для духовно опіки над робітниками не задовольнили; в цей час то були о наочні свідки, що робітникам в Німеччині добре, як Ви еноповідасте. Коли ж почалися езекуції, піднас яких були помилки, а навіть і надужиття, то це була остання крапля, що перепоовнила чашу. Я вважаю, що боротьба проти банд це одно, а населення це інше. Там де нема банд, там населення спокійно провадить працю. Коли ж банди приходять в якусь місцевість то вони тероризують і змушують населення давати їм продукти. І населення безрадне проти озброєних бандитів, рівно ж як і священники. На Ковельщині одного священника забили партизани за те, що він відмовився поховати забитого партизана. Стже, що може проти бандитів зробити священник, що може зробити селянин? Яка б банда не була, чи большевицька, чи національна, чи грабіжницька, селянин нічого не зробить, бо всі приходять зі зброєю і вимагають. Селянинові залишається одне - все кинути і тікати в світ за очі.

Винищайте банди - буде спокій. Коли будете нищити села, то всі згинуть, але користі з того не буде нікому.

Що ж до духовенства, то я головою ручу, що духовенство в тому не приймає участі. Правда, в родині не без того урода, але все духовенство, як селянство во далеке від банд, але без сили проти озброєних бандитів. Виходить одне: Ви маєте владу і силу, знищайте банди, але нищити населення це не доцільно. Відносно ж того, як Експеленція говорили про організацію виїзду робітників до Німеччини, то я підкреслюю, що в мому розпорядженні є тільки слово і ним користуюся і користався до цієї цілі. Я видав цілий ряд відозв до населення. І їх читають і навіть знаходять добрими, але не слухають, бо занадто опанувала в людях ворожа пропаганда і терор.

Священники бояться говорити, бо їх убивають і тільки мої відозви відчитують, ховаючись за моїм іменем. Там, де нема лісів, а значить і банд, в селах спокій.

22747

В останніх часах дуже важке і гнетуче враження на духовенство і на все населення ви зробив виступ польської поліції в Киверцях. Священик там Богу душу винен. Ще за тиждень до відомих киверинських подій, він був у мене і стурбовано оповідав, що поляки пустили чутку про те, що нібито він святий ножі партизанам, щоб різати поляків і німців. Я його заспокоював, що таким пліоткам ніхто не вірить і не придаватиме жодного значення. А потім виявилось, що це стало причиною його смерті. Та ще коли б бів тільки розстріляний а то над ним знущалися, били, повибивали йому зуби, на очах у нього розстріляли його парохіян і дружину, а його забили останнім. Так мені переказували з Киревець.

Після цього випадку духовенство боїться не тільки партизанів, але й карних експедицій з поляками. Багато священиків кидають села у й утікають до міста. Притакій ситуації та при відсутності поштового зв'язку й нічого зробити не всіли, але все таки, що тільки зможу, робитиму завше, ботверде вірю, що тільки співпраця з німцями нам приготує краще завтра.

На це Генерал-Комісар відповів, що всі можливості в зв'язку, які маютьесь в розпорядженні в Генерал-Комісаріаті, стоять до услуг Владиці Митрополитові, якщо справа торкається впливу на населення в цілі припинення повстання. Коли Владика Митрополит знайшов потрібним для справи заспокоєння послати священиків в терен, то завше потрібні перепустки будуть видані. Що ж до подій в Киверцях Генерал-Комісар заявив, що йому про це нічого не відомо і він справу цю прослідую. Польську поліцію мусить взяти, коли українська завела. Далі він відповідаючи на мову по пунктам Владими Митрополита, Генерал-Комісар заявив, що йому не відомо, що обіцялося молоді, яка співпрацювала з військом, одне можна сказати, що їй не обіцялося України ні в 1941 році, ні в 1943 р. "Ми не забули досвіду 1918 року і знаємо, що українська сама моуправа може для нас дати. Тоді також німецьке військо визволило Україну, а українці не дали нам хліба, хоч наше населення гинуло з голоду. Щоб не повторилося щось подібного, ми все вали в свої руки. Що ж торкається робітників в Німеччині, то про те засвідчити може мій адіютант, перекладач п.Пліц, що їздив в Німеччину і відвідував робітників в Україні. Він стверджує, що там робітники мають все потрібне. Що ж до духової опіки над робітниками, то коли молодь поїде до Німеччини на роботи, то цю справу можна буде поладити.

Екзекуції ми ніколи не стосуємо, не маючи відповідного матеріалу. Розрізняти населення від бандитів, тепер вже не вдається, бо справа набирає характеру народного повстання. Не можна говорити про терен бандитів там, де тільки двох узброєних бандитів б'ють начальника села на очах цілого села, який пальцем не рухає в обороні від двох бандитів. Це що відбувається це вже не бандитизм, це повстання, що охоплює приблизно терени на протязі між Крем'янеччиною і Любомлем, Особливо грізне положення на Горохівщині. Там партизани загрожують Горохову і сам гебісткомісар находився в облозі. Ясно, що як справа далі так піде не зупинимось перед ніякими засобами в цілі здавлення повстання. Безглузді є мрії провідників повстання про те, що коли німецька скривавлена армія відступатиме через Україну, зброя стане легкою добычю повстанців, і буде звернена проти знесилених большевиків. Вони забувають, що коли б ми відходили, то тут взагалі нічого не залишилося. З того часу, як наша партія дійшла до влади, ми крок за кроком осягли всі наші цілі і тепер я вірю твердо в повний розгром большевиків. На це Владика Митрополит відповів: "По вірі Вашій хай буде вам. Ви вірите в перемогу над ворогами, а я віру в краще майбутнє свого народу.

Нехай по вірі нашій буде нам!"

/s/ М. Малюжинський.